

การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ในการผลิตทางการเกษตร

สุรวุฒน์ ชลอสนธิสกุล ¹

¹ คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ในการผลิตทางการเกษตร โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อเสนอแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์เป็นกฎหมายที่บังคับใช้ควบคุมสารเคมีทุกชนิด ทั้งสารเคมีทางเกษตรและสารเคมีทางอุตสาหกรรม แต่สาธารณรัฐอินเดียและสหพันธรัฐมาเลเซียต่างก็มีกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์เป็นการเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันสหภาพยุโรปได้ประกาศใช้กฎระเบียบว่าด้วยการจดทะเบียน การประเมิน การอนุญาต และการห้ามหรือจำกัดการผลิตหรือการใช้สารเคมี หรือ REACH โดยเป็นมาตรการในการควบคุมเคมีภัณฑ์ที่ผลิตและจำหน่ายในสหภาพยุโรปเป็นระบบเดียว ซึ่งเป็นแนวทางที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป สำหรับประเทศไทยจึงควรมีปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยว่าด้วยพระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์

บทนำ

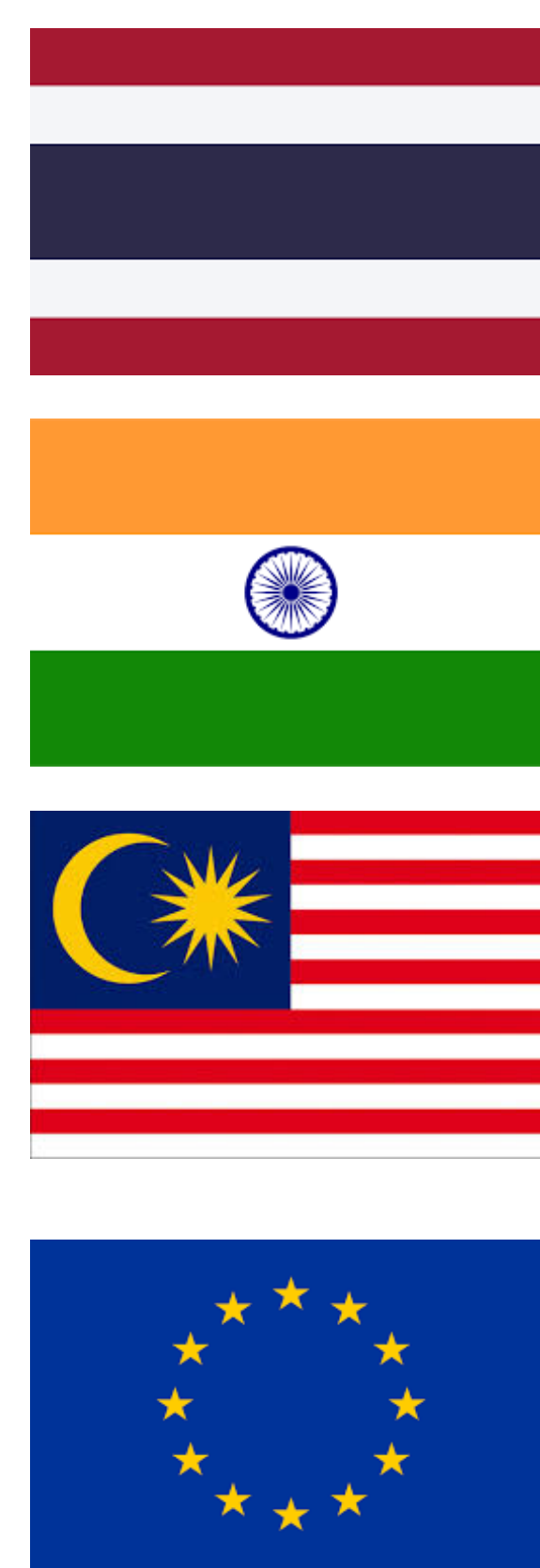
ประเทศไทยมีการพึ่งพาการผลิตสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ โดยใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันพืชผลทางการเกษตร เพื่อเพิ่มปริมาณการผลิต เพิ่มคุณภาพและคุณลักษณะของผลผลิต เริ่มแรกประเทศไทยมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์เพื่อวัตถุประสงค์ในการควบคุมและป้องกันโรคมาเลเรีย มีเป้าหมายเพื่อทำลายยุงซึ่งเป็นพาหะนำโรค มีการนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์เพื่อใช้ในการกำจัดแมลงซึ่งก่อความรำคาญหรือสาเหตุโน้มนำในการก่อโรคในมนุษย์เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ต่อมาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์อย่างแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับในการผลิตทางการเกษตร โดยเป็นปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ และทวีความสำคัญ รวมถึงปริมาณการใช้เพิ่มขึ้นมาโดยตลอด แต่ปรากฏว่าเกษตรกรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ได้ตระหนักถึงการใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขาดความคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยา ตลอดจนพืช แมลง และสัตว์ที่มีประโยชน์ ทั้งนี้รวมถึงความเป็นพิษและอันตรายโดยตรงและสารตกค้างจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ เนื่องจากสารเหล่านี้คงสภาพและตกค้างในสิ่งแวดล้อมได้เป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งมีชีวิตที่มีชีวิตวัตถุประสงค์ที่ต้องการกำจัดหรือเป็นเป้าหมายที่ต้องใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ สำหรับประเทศไทยสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ถูกควบคุมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ พ.ศ.2535 มีหน่วยงานราชการรับผิดชอบแยกตามการผลิต ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร รับผิดชอบควบคุมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ในการผลิตพืช กรมปศุสัตว์ รับผิดชอบควบคุมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ในการผลิตปศุสัตว์ กรมประมง รับผิดชอบควบคุมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทั้งสามหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขให้รับผิดชอบสารเคมีฆ่าแมลงที่ใช้ในครัวเรือน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นและศึกษากฎหมายว่าด้วยการควบคุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ในการผลิตทางการเกษตรของประเทศไทย โดยสืบค้นและศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ในการผลิตทางการเกษตรของต่างประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย และ อินเดีย เพื่อเสนอแนะ แก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ของกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ในการผลิตทางการเกษตรของประเทศไทยและต่างประเทศ ด้วยการสืบค้นเอกสารทางกฎหมาย (Doctrinal Legal Research) เพื่อหาข้อสรุปที่นำไปสู่ข้อเสนอการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย (Legislative purpose)

พระราชบัญญัติว่าด้วยพระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติว่าด้วยพระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562

The Insecticides Act, 1968

The insecticides (amended) bill, 2019

The Pesticides Act, 1974

The Pesticides (amended), 2006

Regulation (EC) No 1907/2006 Concerning the Registration, Evaluation, Authorization, and Restriction of Chemicals

สรุปและข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ พ.ศ.2535 เป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้ควบคุมวัตถุอันตรายในประเทศไทย โดยครอบคลุมถึงสารกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ด้วย ในขณะที่สาธารณรัฐอินเดียมีการตราพระราชบัญญัติสารเคมีกำจัดแมลง พ.ศ. 2511 ขึ้นมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะกับสารเคมีกำจัดแมลง รวมถึงสารเคมีกำจัดวัชพืช สารเคมีกำจัดเชื้อรา สารเคมีกำจัดหนู เวก เช่นเดียวกับกับสหพันธรัฐมาเลเซียมีการตราพระราชบัญญัติสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ พ.ศ.2517 ขึ้นมาบังคับใช้ โดยทั้งสองประเทศก็มีกฎหมายอื่นที่ใช้ควบคุมวัตถุอันตรายอีกด้วย สำหรับประเทศไทยการควบคุมสารกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ จึงควรมีกฎหมายแยกต่างหากจากพระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคจากสารเคมีทางการเกษตรที่ตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิตทางการเกษตรและอาหารที่ผลิตจากการทำฟาร์มโดยทั่วไป อีกทั้งความตระหนักต่อการใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างถูกต้องเหมาะสมของเกษตรกร ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการตกค้างหรือปนเปื้อนในการผลิตทางการเกษตร อย่างไรก็ตามกระแสโลกให้ความสำคัญกับระเบียบข้อบังคับที่ใช้กับสารเคมีทุกประเภทให้เป็นระบบเดียว ประกอบกับสหภาพยุโรปมีนโยบายที่จะประกาศใช้กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการจดทะเบียน การประเมิน การอนุญาต และการห้ามหรือจำกัดการผลิตหรือการใช้สารเคมี หรือ REACH ซึ่งเป็นมาตรการสำหรับการควบคุมสารเคมีที่จะผลิตและจำหน่ายในสหภาพยุโรป ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2550 เนื้อความในกฎหมายแบ่งเป็น 15 บรรพ 141 มาตรา 17 ภาค เพื่อใช้เป็นมาตรการในการควบคุมเคมีภัณฑ์ที่ผลิตและจำหน่ายในสหภาพยุโรปเป็นระบบเดียว ซึ่งสอดคล้องกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ พ.ศ.2535 ของประเทศไทย ทำให้เกิดทางสองแพร่งในการควบคุมสารกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ของประเทศไทยในการเลือกระหว่างการเสนอร่างกฎหมายใหม่เพื่อควบคุมสารกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ หรือคงแนวทาง REACH ในการควบคุมสารเคมีเป็นระบบเดียวเพื่อบังคับใช้กับสารเคมี รวมไปถึงถึงผลิตภัณฑ์ที่มีสารเคมีเป็นส่วนประกอบ หรือผลิตด้วยสารเคมีกับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมตั้งแต่ต้นน้ำตลอดจนปลายน้ำ

แนวทางที่อาจจะเป็นไปได้ คือ การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการควบคุมวัตถุอันตราย โดยการให้อำนาจการออกกฎหมายลำดับรอง ที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นต่อการออกกฎหมายลำดับรอง โดยอาศัย (1) หลักการป้องกันไว้ก่อน อาทิ การใช้มาตรฐานในระดับเดียวกันกับประเทศผู้ผลิตสารเคมีที่จะนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย (2) หลักการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนและการปลอดจากการมีส่วนร่วมได้เสีย อาทิ การสร้างระบบระดมความคิดเห็น เพื่อสร้างกลไกควบคุมการใช้สารเคมีจากภาคประชาสังคม (3) หลักการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะอย่างโปร่งใส อาทิ กำหนดให้มีการถ่ายทอดข้อมูลของสารเคมีและการประเมินความเสี่ยงต่อสาธารณะชนอย่างเปิดเผยและให้ข้อมูลอย่างรอบด้าน และ (4) หลักการเพิ่มความหลักการเพิ่มขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ผลิต อาทิ กำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเป็นผู้รับผิดชอบภาระและค่าใช้จ่ายในการทดสอบสารเคมีและการประเมินความเสี่ยงทั้งหมด

เอกสารอ้างอิง

- กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. 2559. สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและผลกระทบต่อสุขภาพ. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. สืบค้นเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://www.saintlouis.or.th/article/show/57e8e49b0478820001000004>
- กรมวิชาการเกษตร. 2563. ปริมาณการนำเข้าวัตถุอันตรายทางการเกษตร. สืบค้นเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2563. จาก <http://service.nic.go.th/em-dashboard.php?id=5>
- กรมวิชาการเกษตร. 2563. มูลค่าการนำเข้าวัตถุอันตรายทางการเกษตร. สืบค้นเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2563. จาก <http://service.nic.go.th/em-dashboard.php?id=5>

